

Українські землі у складі ВКЛ

Князь	Політика щодо українських земель
Гедимін	<p>Після смерті Юрія II Болеслава (князя ГВД) волинські бояри запросили на престол гедимінового сина Любарта-Дмитра. <i>Волинь стала першою з укр. земель</i>, які увійшли до ВКЛ.</p> <p>Землі Галичини відійшли до Польщі Закарпаття - до Угорщини Решту укр. земель контролювала Золота Орда (монголи)</p>
Ольгерд	<p>1362р. - битва на Синіх Водах між військами монголо-татар та українсько-білорусько-литовським військом.</p> <p>Внаслідок битви</p> <ul style="list-style-type: none"> ● татарські орди були витіснені до узбережжя Чорного моря. ● територія Київщини, Східного Поділля, Чернігово-Сіверщини опинилися під контролем ВКЛ. <p>Політика Ольгерда щодо укр. земель:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● утворилася литовсько-Руська держава, у якій 10% становили литовці, решта - жителі укр. і білор. земель ● здійснювалася під гаслом “Ми старовини не рушимо, новини не вводимо”, це означало, що литовці не вдавалися до активної асиміляції населення приєднаних земель ● збереглося судочинство на основі “Руської правди” ● руська мова стала державною ● залишилися удільні князівства, які мали свого князя, але підпорядковувалися Вільно (Столиця ВКЛ, сучасний Вільнюс): Київське, Волинське
Владислав II Ягайло	<p>1385р. - укладення Кревської унії (союзу) з Польщею</p> <ul style="list-style-type: none"> ● спричинена існуванням для Литви загрози з боку Тевтонського ордену (державна хрестоносців на узбережжі Балтійського моря) та прагненням Польщі до приєднання укр. земель ● являла собою шлюбну унію, оскільки передбачала шлюб між великим князем литовським Ягайлом та польською королевою Ядвігою ● Польща і Литва утворювали єдину державу ● Ягайло зобов’язувався прийняти католицизм та сприяти покатоличенню своїх підданих ● унія проіснувала недовго, оскільки литовська знать у цілому не підтримувала її умови
Вітовт	<ul style="list-style-type: none"> ● у 1392р. уклав з Польщею (з Ягайлом) Островську угоду, у якій проголошувався довічним правителем ВКЛ ● був противником польських впливів. тому фактично припинилася дія Кревської унії, ВКЛ фактично було незалежною державою ● розширив землі ВКЛ на південь до Чорного моря, вивівши свої війська до гирл Дніпра та Південного Бугу ● 1410р. - Грюнвальдська битва, з одного боку брали участь війська Тевтонського ордену, з іншого - військо у складі литовців, поляків,

	<p>українців та білорусів. Тевтонський орден зазнав поразки і перестав загрозувати землям ВКЛ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 1413р. - Городельська унія між Владиславом II Ягайлом та Вітовтом, за якою зберігалася незалежність ВКЛ, а після смерті Вітовта ВКЛ переходило під владу Польщі.
Свидригайло	<ul style="list-style-type: none"> ● взяв курс на повне незалежнення від Польщі ● втратив владу у 1432р. внаслідок державного перевороту, організованого Сигізмундом
Сигізмунд	<ul style="list-style-type: none"> ● вів боротьбу із Свидригайлом, який не визнав його влади та проголосив створення Великого князівства Руського, до складу якого увійшли укр. та білор. землі ● у 1435р. завдав поразки Свидригайлу у битві під Вількомиром і ліквідував Велике князівство Руське, відновивши цілісність ВКЛ
Казимир	<ul style="list-style-type: none"> ● проводив політику централізації ВКЛ, спрямовану на боротьбу із руським сепаратизмом (з прагненням руських князів до відокремлення) ● 1452р. - ліквідував Волинське удільне князівство ● 1471р. - ліквідація Київського удільного князівства
Олександр	<ul style="list-style-type: none"> ● у 1500-1503рр. вів війну із Московським князівством - поразка ВКЛ, втрата Чернігово-Сіверщини та Смоленщини на користь Москви
Сигізмунд I Старий	<ul style="list-style-type: none"> ● 1508р. - придушив повстання руської знаті під проводом князя Михайла Глинського, це була остання спроба руських князів звільнитися з-під влади Литви.

Соціальна структура укр. земель

- була становою (1 стан - духівництво (голова церкви-митрополит+єпископи+священники+ченці), 2 - феодала, 3 - селяни та міщани
- формування стану феодалів-землевласників : **магнати** - великі землевласники, **шляхта** - дрібні та середні
- міщани: ремісники та купці
- міста отримували від Великого князя **магдебурзьке право** - право на самоврядування. Міщани обирали **магістрат** (міську раду), який складався з **ради** - адміністративного органу на чолі з бургомістром та **лави** - міського суду. Першим отримало місто **Сянок** від польського короля
- міські ремісники об'єднувалися у **цехи** - корпоративні об'єднання ремісників однієї або кількох споріднених спеціальностей з метою захисту своїх економічних інтересів.
- селяни - поява феодално залежних селян; **похожі** - мали право переходу від одного феодала до іншого, **непохожі** - були закріплені за певним феодалом

- на селі існувало самоврядування - сільська община - **копа**, яка обирала копного старосту та копний суд
- **виникнення міжстанового прошарку - українського козацтва**
- козаків не можна віднести до жодного з існуючих станів, вони були воїнами-хліборобами, основне заняття - військова служба, у перервах між походами займалися господарством на землях **Дикого Поля** - території на півдні України, яка не була заселена через загрозу татарських нападів
- **1489р.** - перша згадка про козацтво у писемних джерелах

Основою економіки ВКЛ та Польського королівства був **феодалний спосіб виробництва**.

1. Феодали (магнати, шляхта) отримували від монарха землю як плату за військову службу.
  2. Поступово вся земля у державі переходила у феодалну власність, утворилися **фільварки**. Вільної землі для обробітку селянами не залишалося.
  3. Селяни були змушені брати землю у феодала для обробітку, а за це сплачували **ренту** (плату за користування землею). Так селяни ставали **поземельно залежними**. Вони сплачували ренту, але мали право переходу від одного феодала до іншого.
- Форми феодалної ренти:**
- **Грошова**
  - **Натуральна (оброк)** - селянин за користування землею сплачував феодалу частину виготовленої продукції.
  - **Відробіткова (панщина)** - селянин за користування землею феодала відпрацьовував зі своїми знаряддями праці у панському маєтку.
4. З часом на державному рівні селяни були **закріпачені** - вийшли законодавчі акти, які забороняли селянам переходити від одного землевласника до іншого. Остаточне закріпачення селян - Третій Литовський статут **1588р.**